

Ринок влади

Особливість посади столичного міського голови визначається передусім її надзвичайною приналежністю

Віктор МЕЛЬНИЧЕНКО,
кандидат історичних наук, доцент

Проголошення виборів у столиці пробудило політичну активність багатьох відомих і не дуже співвітчизників, які намагаються вишикуватися в чергу за бодай крихтою довіри киян. А помітна ошелешеність, з якою київська громадськість споглядає величезну юрбу кандидатів, наочно відображає невідповідність пропозиції попиту.

Вибір оптимальної кандидатури на посаду мера в будь-якому місті України завжди буде складним і суперечливим. Надто специфічними є вимоги до міського голови.

Передусім, у наших умовах мер не може бути «чистим» політиком, відсто-

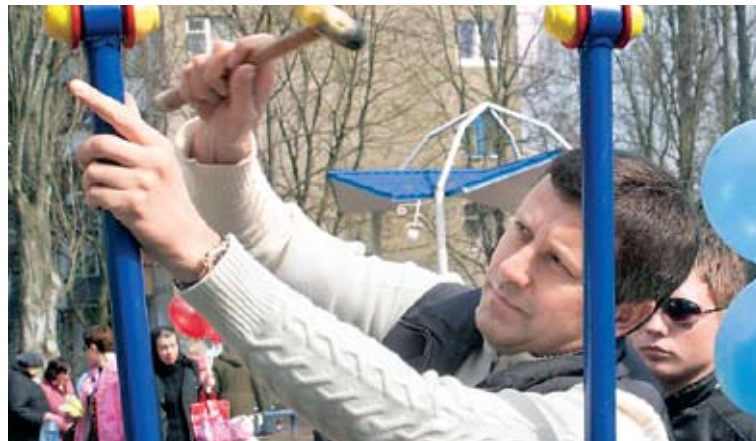
роненим від вирішення конкретних проблем життєдіяльності міста. Така модель міського голови можлива, але вона потребує вельми сумлінних і добросовісних виконавців. За їх відсутності мер-політик буде дуже швидко дискредитований невирішуваними величезною кількістю порівняно дрібних (для влади, але не для окремих мешканців) проблем міського господарства. Тому будь-який мер приречений бути або господарником, або господарюючим політиком.

Останнє видається більш прийнятним, оскільки міському голові потрібна неабияка суспільна підтримка. За радянських часів будь-який директор великого або середнього підприємства ніколи не був «чистим» виробничником, оскільки він був змушений відповідати і за вирішення суто соціальних питань. Від теперішніх господарників цього не вимагається. Щоправда, будь-хто з них має певні уявлення і навички щодо співпраці з органами влади (без цього серйозний бізнес неможливий) – але не з громадськістю. Відтак пошук мером спільної мови з міською громадою, яка завжди буде зацікавлена насамперед у соціальному облаштуванні міста, є вельми непростим і тривалим процесом.

У сучасних умовах мерів надзвичайно важливо балансувати, передусім, між інтересами переважної більшості мешканців міста й інтересами окремих бізнесменів та їхніх угруповань. Ця суперечність суттєво загострюється у випадках, коли невирішеність проблем одних постає неабияким джерелом доходів для інших. Тож чим більшою є громадянська зрілість та активність міського населення, тим більше мер потребує таланту шукати й знаходити компромісні рішення. При цьому громаду необхідно справами переконувати в тому, що співпраця з нею будується на довгостроковій основі, з огляду на перспективу. Ніщо так не спотворює світлого чи не дуже образу мера, як підозра мешканців міста, що він прийшов нахапати якомога більше в найстисліший термін і втекти.

Водночас слід налагодити й підтримувати конструктивний діалог у середовищі бізнес-еліти. Підтримка з боку окремої її частини, або й поодиноких, але грошовитих представників, не може після виборів обернутися «війною на знищення» з використанням адміністративного ресурсу міської влади, хоч би як цього прагнули окремі спонсори. А внаслідок того, що міськрада, яку очолює міський голова, якраз і є формальним

засобом як представництва інтересів, так і їх узгодження, мер має вести публічний діалог, не обмежуючись досягненням «підклимових» домовленостей.

Пошук кандидатів, які коли не повністю відповідали б окресленій ідеальній моделі, то бодай достатньо до неї наближалися, стає дедалі складнішим процесом. Це пов'язано з відсутністю ефективних суб'єктів і процедур рекрутингу публічних політиків-лідерів. У розвинених демократіях цю функцію взяли на себе політичні партії. Саме вони відбирають гідних кандидатів і здійснюють їх «обкатку» в органах публічної влади, забезпечуючи в такий спосіб формування як управлінських навичок, так і вміння репрезентувати суспільні інтереси й потреби.

Сьогодні через свою слабкість і немічність вітчизняні партії на місцях здебільшого пожадливо використовують тих, кого можуть, виходячи з тимчасового збігу інтересів. Саме цим пояснюється «кочування» більш-менш помітних місцевих політиків від однієї партії до іншої. Розраховані на перспективу кадрової політики жодна із впливових політичних організацій України не має, що робить їх усі дуже уразливими саме під час виборів міських голів. Обґрунтоване (з погляду міської громади) перебування останніх на посаді передбачає готовність працювати над вирішенням міських проблем тривалий час. А специфічність питань місцевого значення, що їх має вирішувати міський голова, практично унеможливує ротацію достатньо пристойних претендентів «по горизонталі».

Особливість посади столичного міського голови визначається передусім її надзвичайною приналежністю. У голови

невеликого райцентру масштаби й гострота проблем, що потребують негайного вирішення, істотно переважають обсяг наявних ресурсів. Уже в містах обласного значення, особливо великих, становище голів істотно поліпшується. Навіть у невеликих обласних центрах політики, обрані міськими головами, подекуди не приймали цього вибору, віддаючи перевагу міністерському портфелю або мандату народного депутата України. Натомість одеський губернатор Руслан Боделан свого часу доклав неабияких зусиль, аби посісти крісло міського голови замість Едуарда Гурвіца. То що ж говорити про золотий (у буквальному розумінні!) Київ?

Однак є дві обставини, що затямрюють привабливість столиці як утілення мерських амбіцій.

Перша – гострота й специфічність міських проблем. Приміром, чистісінькою демагогією є заяви про високий середній рівень добробуту киян. Адже оплата праці багатьох із них (передусім бюджетників) здійснюється так само, як у цілому по Україні. Натомість ціни на товари і послуги формуються відповідно до рівня доходів більш заможної частини. У цьому плані Київ є містом значно глибших соціальних контрастів, аніж абсолютна більшість європейських столиць.

Чимала частина проблем тривалий час залишається невідомою (непомітною?) для батьків міста. Тому вони, схоже, вважають, що транспортні проблеми Києва успішно вирішуються перевезеннями чистого троєщинського повітря тролейбусним маршрутом №10 і трамвайним маршрутом №2. Натомість про існування в недавньому минулому на тій самій Троєщині (житловому масиві,

на який метро «будується» напередодні кожних виборів) автобусного маршруту №34 нагадують тільки трафарети доброгосортного десятка (!) таксомоторних маршрутів, власники яких непогано заробляють, прибравши комунального конкурента.

Друга – вередливий і порівняно такумущий електорат, яким помітно важче маніпулювати. Київ – не те місто, де можна встановити монополію на суспільно-політичну інформацію. Вирулює інформаційне середовище столиці знецінює застосовувану в більшості випадків тактику просування політиків, що є ідентичною просуванню будь-якого товару на ринок, коли наголос робиться на тому, аби політика (товар) зробити відомим. У Києві потрібно довести, що даний товар (політик) має не які-небудь, а належні (!) споживчі якості.

Кияни виявляють схильність до критичного переосмислювання власних позицій щодо підтримки окремих політиків. Показовим було необрання колишнього мера у 2006 році. Прикладом

може бути ставлення до «Нашої України». У подіях листопада-грудня 2004 року вирішальну роль відігравали саме кияни. І не тільки ті, які працювали на кондфабриці ім. Карла Маркса або «Ленкузні». За обрання Президентом України Віктора Ющенка в першому турі голосували 62,36% київських виборців, у третьому – 78,37%. Та навряд чи сьогодні можна всерйоз стверджувати, що підтримка того чи іншого претендента на посаду мера з боку глави держави більш-менш істотно вплине на результати голосування.

Саме тому кандидатам, які сьогодні перебувають при владі (і не тільки в місті) або вже нею користувалися, варто готуватися до критичного осмислення їхньої практичної діяльності й шукати переконливих аргументів для доведення того, що позитивні зміни в суспільстві відбуваються (відбувалися) саме завдяки їхнім титанічним зусиллям.

Ще одна обставина ймовірно спрацює тільки на цих виборах. Ідеться про особливості їх призначення. Ініціаторам не вистачило мудрості і терпіння діяти через міську громаду. А тим часом слабкістю будь-якого мера за нинішньої системи виборів є те, що він обирається відносно більшістю голосів. Тож навіть одразу після виборів більшість недоволена тим, кого обрали. За таких обставин практично безпрограшною є кампанія щодо висловлення недовіри мерові з боку громади. Однак до цього звертатися не захотіли. До того ж, ініціатори гучно лягнули по одній своїй руці другою. Практично вирішивши питання про «відступників» у Київрадї й діставши теоретичну можливість

переформувати більшість, рішенням про дострокові вибори вони поставили хрест на цьому здобутку.

Помітно, що й юридичним обґрунтуванням відповідного рішення ніхто себе надто не обтяжував. У розпорядженні уряду №443-р від 12 березня 2008 року претензії висловлено щодо невиконання окремих підзаконних актів, які стосуються місцевих органів виконавчої влади і навіть згадки немає про особливості здійснення цієї влади в столиці. Фактично заднім числом в цьому розпорядженні формулюється доручення: «Мін'юсту разом з Мінекономіки, Мінфіном, Мінрегіонбудом, іншими центральними органами виконавчої влади підготувати та подати в установленому порядку Кабінетові Міністрів України законопроект про внесення змін до Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» та інших законодавчих актів, зокрема стосовно запровадження державної реєстрації нормативно-правових актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування». У розпорядженні йдеться про невиконання доручень Кабінету Міністрів України, тим часом у ч. 1 ст. 117 Конституції України зазначено, що обов'язковими до виконання є постанови й розпорядження уряду, видані в межах його компетенції. З огляду на те, що ще восени 2007 року в коаліційній угоді БЮТ–НУ–НС було зафіксовано згоду на усунення чинного міського голови, все це нагадує відому байку про вовка та ягня: «Ти винен тим уже, що хочу я, бач, їсти». Тож на сьогодні проведення дострокових виборів має радше ознаки брутального втручання у

справи міської громади, аніж ознаки захисту публічних інтересів від посягань з боку несправедливого мера.

У контексті сказаного вище постає декілька риторичних запитань до претендентів на мерство.

Перше – про обізнаність із проблемами столиці і готовність їх вирішувати. Поки що складається враження відірваності кандидатів від суспільних реалій. Бігборди і платні агітатори з купою агіток засвідчують, що киян здебільшого розглядають як упертих баранів, що їх потрібно переконати, а не як людей, яких необхідно почути.

Друге – про визначення змісту діяльності майбутнього мера і спроможності його переконати в здатності працювати заради перспективи. Простіше кажучи, чи він надовго пов'яже свою долю зі служінням Києву і киянам, а чи його завданням є максимально використати швидкоплинну вигоду.

Третє – про спроможність обстоювати й обстояти публічні інтереси в зіткненні з високоагресивними приватними. Невтомне взаємне обляпування брудом у середовищі провідних кандидатів не сприяє визначенню більш чистих із них. Навпаки, є підстави із сумом замислитися про можливі трансформації стосовно найчистіших із кандидатів уже в найближчому майбутньому. Несамовите розкидання коштів під час виборчої кампанії породжує певні припущення щодо перспектив розрахунку зі спонсорами.

Отже, наступна кампанія має всі шанси стати вибором між поганими і дуже поганими претендентами. Але це вже не вина, а біда киян.